

Fylkesmennene
Fylkeskommuner
Kommuner
Skoler
Private skoler

Udir-02-2014 – Lokalt gitt muntlig eksamen

Innledning

Utdanningsdirektoratet informerer her om endringer for lokalt gitt muntlig eksamen i grunnskolen og videregående opplæring. Kunnskapsdepartementet har fastsatt endringer i forskrift til opplæringsloven §§ 3-29 til 3-31, §§ 4-22 til 4-24 og i forskrift til privatskoleloven §§ 3-28 til 3-30. Hensikten med endringene er å tydeliggjøre hvilke regler som gjelder for lokalt gitt muntlig eksamen, og legge til rette for en mer enhetlig nasjonal praksis.

De viktigste endringene:

- Elevene skal gjennomføre muntlig eksamen med en obligatorisk forberedelsesdel, der elevene får oppgitt tema eller problemstilling og skal forberede en presentasjon i tilknytning til dette.
- Eleven får vite hvilket fag han eller hun er kommet opp i 48 timer før eksamen, Tema eller problemstilling for muntlig presentasjon blir oppgitt 24 timer før eksamen.
- Under eksamen skal eleven presentere temaet/problemstillingen som er forberedt i forberedelsesdelen.
- Det eneste hjelpemidlet eleven kan ha med på eksamen, er egne notater knyttet til den forberedte presentasjonen. Dette inkluderer relevante hjelpemidler til presentasjonen, for eksempel PowerPoint, jf. § 3-31.
- Eksamen med forberedelsesdel kan ikke gjennomføres på mandager og første dag etter helligdag/høytidsdag.
- Fylkeskommunen avgjør om lokalt gitt muntlig eksamen for privatister skal være med forberedelsesdel eller ikke.

Endringene ble fastsatt av Kunnskapsdepartementet 26. september 2013. Endringene vil gjelde fra og med eksamensgjennomføringen våren 2014. Det følger av overgangsbestemmelsen i § 4-23a.

Dette rundskrivet har to deler, del en omhandler grunnskolen, del to omhandler videregående opplæring.

Merknader til endringer i forskrift til opplæringsloven om lokalt gitt muntlig eksamen

Eksamen er regulert i forskrift til opplæringsloven §§ 3-25 til 3-37. Eksamen skal være i samsvar med disse bestemmelsene.

Lokalt gitt eksamen i grunnskolen og videregående opplæring er særskilt regulert i §§ 3-29 og 3-30. Her er det fastsatt at det er skoleeieren som har ansvaret for å gjennomføre lokalt gitt eksamen i grunnskolen og videregående opplæring. Skoleeieren kan delegere gjennomføringen av lokalt gitt eksamen til de enkelte skolene. Skoleeieren eller skolen

Vår saksbehandler: Vurdering 1 og Juridisk 1

(dersom ansvaret for gjennomføringen er delegert) kan pålegge faglæreren å utarbeide forslag til eksamensoppgaver.

Skoleeieren kan fastsette lokale retningslinjer for gjennomføringen av lokalt gitt eksamen, men det er ikke krav om dette i forskriften.

Nedenfor kommenteres bestemmelsene om lokalt gitt muntlig eksamen i den ordinære grunnopplæringen etter opplæringsloven kapittel 2 og 3. Endringer i bestemmelsene er markert med kursiv.

§ 3-29 Lokalt gitt eksamen i grunnskolen

Kommunen har ansvaret for gjennomføringa av alle *lokalt gitte* eksamenar. Faglæreren har plikt til å utarbeide forslag til eksamensoppgåver.

Eleven skal få vite kva fag han eller ho skal prøvast i, 48 timar før sjølv eksamen. Laurdagar, søndagar, høgtidsdagar og heilagdagar skal ikkje reknast *med*. *Eksamen skal ikkje gjennomførast på måndagar og dagen etter høgtidsdagar og heilagdagar.*

Munnleg eksamen skal gjennomførast med førebuingsdel. Førebuingsdelen er ein obligatorisk skoledag dagen før eksamen, der alle hjelpemiddel er tillatne. Når førebuingsdelen tek til, 24 timar før sjølv eksamen, skal eleven få oppgitt eit tema eller ei problemstilling. Førebuingsdelen skal ikkje inngå i vurderingsgrunnlaget.

Ramma for eksamen på eksamensdagen skal vere munnleg eksamen på inntil 30 minutt per elev.

Lokalt gitt eksamen skal vurderast av to sensorar. Éin av sensorane skal vere ekstern. Den andre sensoren kan vere faglæreren til eleven. Faglæreren har plikt til å delta i vurderinga som sensor. Dersom det er usemje om karakteren, avgjer den eksterne sensoren.

Ved eksamen som krev eksaminator, skal den eine sensoren vere eksaminator. Eksamineringa skal gi *kandidatane høve til å syne kompetanse i så stor del av faget som mogleg. Under eksamen kan elevane prøvast i fleire relevante delar av læreplanen enn det som kan lesast direkte ut av ein førebuingsdel. I eksamenstida ved munnleg eksamen skal eleven presentere temaet eller problemstillinga som han eller ho har førebudd i førebuingsdelen.* Dersom det er usemje om kva eleven skal prøvast i, er det den eksterne sensoren som avgjer.

Merknader til § 3-29 Lokalt gitt eksamen i grunnskolen

Bestemmelsen regulerer lokalt gitt eksamen i grunnskolen. For lokalt gitt eksamen for videregående opplæring, se § 3-30. Det er gjort endringer i første, andre, tredje og sjette ledd. Fjerde ledd og femte ledd er uendret. Endringene presiserer rammene for muntlig eksamen.

Ansvar

I § 3-29 første ledd er det kun tilføyd «lokalt gitte», ellers er leddet uendret. Som tidligere har kommunen ansvaret for gjennomføringen av alle lokalt gitte eksamener. Kommunen kan delegere gjennomføringen av lokalt gitt eksamen til de enkelte skolene, dersom kommunene finner dette hensiktsmessig. Gjennomføringen omfatter blant annet trekk av fag og elever, å skaffe sensorer og å utarbeide av eksamensoppgaver. Skoleeieren eller skolen (dersom ansvaret for gjennomføringen er delegert) kan velge om faglæreren skal utarbeide eksamensoppgaver. Dersom skoleeier/skolen velger at faglærer skal utarbeide forslag til eksamensoppgaver, har faglæreren plikt til å gjøre det. Med eksamensoppgaver menes her de temaene eller problemstillingene som elevene skal presentere, samt de spørsmålene eller problemstillingene som vil være gjenstand for eksamineringen etter elevens presentasjon.

Melding om fag og eksamensdager

I § 3-29 andre ledd er det føyd til et nytt tredje punktum. Leddet er ellers uendret. Som tidligere skal eleven skal få beskjed om hvilket fag hun/han kommer opp i, 48 timer før eksamen. Meldingen til elevene bør komme så nær 48 timer før eksamenen starter, men ikke mindre enn 48 timer før første kandidat skal prøves. Hensikten er å skape så like forhold som mulig for alle elever. Det eleven skal ha melding om 48 timer før, er hvilket fag hun/han skal opp til. Dette må ses i sammenheng med tredje ledd som regulerer forberedelsesdelen nærmere. Det følger av andre ledd at i beregningen av 48 timer så skal ikke lørdager, søndager, høytidsdager og helligdager regnes med.

Det er nytt at eksamen ikke skal gjennomføres på mandager eller dagen etter høytidsdager/helligdager. Eksamen skal gjennomføres på dagene tirsdag til fredag. Forbudet har sammenheng med at forberedelsesdagen skal være dagen før eksamen gjennomføres. Hensikten er å sikre at alle elever får tilnærmet lik lengde på forberedelsesdelen.

Organiseringen av eksamen

Paragraf 3-29 tredje ledd gjelder organiseringen av eksamen. Dette er nytt og fastsetter at eksamen skal gjennomføres med obligatorisk forberedelsesdel. Kommunen kan ikke velge at eksamen skal gjennomføres uten forberedelsesdel. I andre punktum er rammene for forberedelsesdelen regulert nærmere. Dette er nytt. Forberedelsesdelen skal gjennomføres som en obligatorisk skoledag hvor elevene har rett på et pedagogisk tilbud fra skolen. Det betyr at eleven skal møte på skolen og ha tilgang på veiledning fra en lærer. Forberedelsesdagen bør være veiledende og hjelpe elevene til å se sammenhengen mellom tema/problemstilling og læreplanen. Forberedelsesdelen starter 24 timer før eksamen gjennomføres. Dette er en reduksjon av lengden på forberedelsestiden sammenlignet med mulighetene i tidligere ordning.

I forberedelsesdelen kan eleven bruke alle hjelpemidler. Skolene skal gi elevene et tema eller en problemstilling å arbeide med i forberedelsesdelen. Vi understreker at det ikke er et absolutt skille mellom tema og problemstilling. Det er ingenting i veien for at elevene gis et tema med en tilhørende problemstilling, eller en problemstilling som avgrenses til et tema. Temaet skal gi elevene et utgangspunkt for eksamen. Dette må ses i sammenheng med sjette ledd hvor det er fastsatt at alle elever under eksamen skal presentere et tema eller problemstilling som hun eller han har arbeidet med i forberedelsesdelen. Presentasjonen bør ikke utgjøre mer enn 1/3 av eksamenstiden, og skal være et utgangspunkt for videre samtale slik at eleven får mulighet til å vise sin kompetanse i faget. Det er også understreket i tredje ledd tredje punktum at eleven ikke skal få vite hvilke spørsmål og problemstillinger som vil være gjenstand for eksamineringen.

Forberedelsesdelen er ikke en del av vurderingsgrunnlaget, noe som understreker betydningen av å bruke elevenes forberedte presentasjon som et utgangspunkt for videre samtale. Eksamenskarakteren skal settes på grunnlag av den kompetansen eleven viser på selve eksamen. Dette må også ses i sammenheng med sjette ledd som regulerer gjennomføringen av selve eksamineringen og § 3-31 som regulerer bruken av hjelpemidler.

Tidsrammen

Paragraf 3-29 fjerde ledd regulerer eksamensformen for lokalt gitt eksamen i grunnskolen. Det er ikke gjort endringer her. I grunnskolen er den eneste eksamensformen ved lokalt gitt eksamen en muntlig eksamen. Selve eksamenen kanvare inntil 30 minutter per elev. Skoleeieren kan ikke lokalt fastsette avvik fra dette.

Sensorene

Vår saksbehandler: Vurdering 1 og Juridisk 1

Paragraf 3-29 femte ledd regulerer bruken av sensorer til lokalt gitt eksamen. Dette er uendret, og viderefører ordningen med to sensorer hvor minst én skal være ekstern. Kommunen kan ikke dispensere fra dette kravet.

Den eksterne sensoren er en person som ikke arbeider ved den skolen som eksamenen gjennomføres ved. Det er ikke et krav at den eksterne sensoren arbeider hos en annen skoleeier. Det vanligste er at den andre sensoren er faglæreren til eleven. Faglæreren har imidlertid ikke rett til å være sensor, og skoleeier/skolen kan derfor velge å bruke en annen enn faglæreren som den andre sensoren. Dersom den eksterne og den interne sensoren (faglæreren) er uenige om karakteren, er det den eksterne sensoren som avgjør karakteren.

Gjennomføringen av eksamen

Paragraf 3-29 sjetten ledd presiserer hvordan eksamen skal gjennomføres. Første og andre punktum er i realiteten uendret. Det er føyd til et nytt tredje og fjerde punktum i leddet. Tidligere tredje punktum er nytt femte punktum.

Paragraf 3-29 sjetten ledd første punktum er uendret, og fastsetter at ved eksamen skal den ene sensoren være eksaminator. Dette er normalt faglæreren.

Sjetten ledd annet punktum er uendret, og presiserer at eksamineringen skal gi elevene mulighet til å vise kompetanse i så stor del av faget som mulig. Lokalt gitt eksamen skal ikke organiseres på en slik måte at eleven bare prøves i en liten del av læreplanen for faget. Dette har konsekvenser blant annet for formuleringen av tema/problemstilling til forberedelsesdelen og de spørsmål som stilles under selve eksamineringen.

Tredje punktum er nytt, og her er forholdet mellom selve eksamenen og forberedelsesdelen presisert ytterligere. Hva som er «flere relevante deler av læreplanen», må ses i sammenheng med at en muntlig presentasjon er en obligatorisk del av eksamen, og med andre punktum om at eksamen skal gi eleven mulighet til å vise kompetansen sin i en så stor del av faget som mulig. Temaet/problemstillingen eleven har forberedt, skal være utgangspunktet for eksamineringen. Temaet/problemstillingen må være tilstrekkelig omfattende til at det vil være naturlig å trekke inne flere deler av læreplanen under selve eksamineringen. Hensikten er at eleven får mulighet til å vise sin kompetanse i så stor del av faget som mulig.

Elevene må få veiledning i å se sammenhengen mellom temaet/problemstillingen og læreplanen for faget. En eksamen som bare prøver noen kompetansemål, vil være i strid med prinsippet i andre punktum om at eleven skal få mulighet til å vise kompetanse i så stor del av faget som mulig. Det er derfor avgjørende at skolene/lærerne utarbeider gode temaer/problemstillinger som er egnet til å prøve elevene i så stor del av faget som mulig.

Fjerde punktum er nytt, og presiserer at muntlig eksamen skal bestå i at elevene gjennomgår en presentasjon som hun eller han har utarbeidet på forberedelsesdagen. Elevens presentasjon skal være en innledning til eksamineringen. Tiden til eksamen bør fordeles slik at inntil 1/3 av tiden brukes til elevens presentasjon. Presentasjonen skal være et utgangspunkt for eksamineringen. I tillegg til elevens presentasjon, skal eksamineringen bestå av spørsmål og/eller samtale knyttet til det temaet/problemstillingen eleven har presentert. Det er viktig at sensorene stiller spørsmål som gjør at eleven får mulighet til å vise sin kompetanse i faget. Sensorene skal lete etter elevenes kompetanse, og ikke den kompetansen de ikke har.

Siste punktum er uendret, og fastsetter at dersom det er uenighet om hva eleven skal prøves i, er det den eksterne sensoren som avgjør dette.

§ 3-31 Hjelpemiddel til eksamen

Eksamenen kan organiserast med eller utan hjelpemiddel. Utdanningsdirektoratet fastset kva for hjelpemiddel som er tillatne i kvart fag ved sentralt gitt eksamen.

Ved lokalt gitt eksamen *etter § 3-30 femte ledd bokstav a, c og d* fastset skoleeigaren kva for hjelpemiddel som skal tillatast. Dei tillatne hjelpemidla må ikkje svekkje grunnlaget for å vurdere kompetansen til eleven eller privatisten.

Ved lokalt gitt munnleg eksamen er notata til eleven eller privatisten frå førebuingdelen einaste tillatne hjelpemiddel.

Merknader til § 3-31 Hjelpemiddel til eksamen

Bestemmelsen viderefører tidlige §§ 3-19 og 4-23. Bestemmelsen gjelder for elever i grunnskolen og for elever og privatister i videregående opplæring. Paragraf 3-31 regulerer bruken av hjelpemidler. Det er gjort endringer i andre og tredje ledd. Hensikten med endringen er at tillatte hjelpemidler ved muntlig eksamen blir det samme for alle elever. Disse endringene må ses i sammenheng med endringene i §§ 3-29 og 3-30 knyttet til tydeligere regler om gjennomføringen av eksamen. Det er bare endringen i tredje ledd som gjelder for eksamen i grunnskolen.

Paragraf 3-31 tredje ledd er nytt, og fastslår at elevenes notater fra forberedelsesdelen er eneste tillatte hjelpemiddel til muntlig eksamen. Dette ses i sammenheng med den obligatoriske presentasjonen. Notater inkluderer i denne sammenheng hjelpemidler som er relevante for å gjennomføre en forberedt presentasjon. Dette kan være digitale hjelpemidler eller andre verktøy. Det er opp til hver enkelt skoleeier å definere hvilke typer notater elevene kan ha med på eksamen, innenfor den begrensningen som ligger i annet ledd annet punktum.

§ 3-30 Lokalt gitt eksamen i videregående opplæring

Fylkeskommunen har ansvaret for gjennomføringa av alle lokalt gitte eksamenar. Faglæraren har plikt til å utarbeide forslag til eksamensoppgåver.

Kandidaten skal få vite kva fag han eller ho skal prøvast i, 48 timar før sjølve eksamen. Laurdagar, søndagar, høgtidsdagar og heilagdagar skal ikkje reknast med. Lokalt gitt munnleg eksamen med førebuingssdel skal ikkje gjennomførast på måndagar og dagen etter høgtidsdagar og heilagdagar.

Fylkeskommunen kan fastsetje at skriftleg eksamen, munnleg-praktisk eksamen og praktisk eksamen som er lokalt gitte, skal gjennomførast med førebuingssdel. Ved skriftleg eksamen, munnleg-praktisk eksamen og praktisk eksamen kan førebuingssdelen vere inntil to dagar og skal normalt ikkje inngå i vurderingsgrunnlaget.

Munnleg eksamen skal gjennomførast med førebuingssdel. Fylkeskommunen avgjer sjølv om privatistar skal ha førebuingssdel. Førebuingssdelen er ein obligatorisk skoledag dagen før eksamen, der alle hjelpemiddel er tillatne. Når førebuingssdelen tek til, 24 timar før sjølve eksamen, skal kandidaten få oppgitt eit tema eller ei problemstilling. Førebuingssdelen skal ikkje inngå i vurderingsgrunnlaget.

Rammene for eksamenen på eksamensdagen skal vere:

- a) skriftleg eksamen - inntil 5 timar
- b) munnleg eksamen - inntil 30 minutt per elev eller privatist
- c) munnleg-praktisk eksamen - inntil 45 minutt per elev eller privatist
- d) praktisk eksamen - inntil 5 timar

Lokalt gitt eksamen skal vurderast av to sensorar. Den eine sensoren skal vere ekstern. Den andre sensoren kan vere faglæraren til eleven. Faglæraren har plikt til å delta i vurderinga som sensor. Dersom det er usemje om karakteren, avgjer den eksterne sensoren. Som sensor ved lokalt gitt eksamen i programfag i yrkesfaglege

Vår saksbehandler: Vurdering 1 og Juridisk 1

utdanningsprogram kan det også *nemnst opp* ein fagarbeidar med praksis frå arbeidslivet.

Ved eksamen som krev eksaminator, skal den eine sensoren vere eksaminator. Eksamineringa skal gi *kandidaten høve* til å syne kompetanse i så stor del av faget som mogleg. *Under eksamen kan kandidaten prøvast i fleire relevante delar av læreplanen enn det som kan lesast direkte ut av ein eventuell førebuingssdel. I eksamenstida ved munnleg eksamen skal kandidaten presentere temaet eller problemstillinga som han eller ho har førebudd i førebuingssdelen.* Dersom det er usemje om kva kandidaten skal prøvast i, er det den eksterne sensoren som avgjer.

Merknader til § 3-30 Lokalt gitt eksamen i vidaregåande opplæring

Bestemmelsen regulerer lokalt gitt eksamen for vidaregåande opplæring. Det er flere former for lokalt gitt eksamen i vidaregåande opplæring enn det er i grunnskolen, og det er særleg de yrkesfaglige utdanningsprogrammene som bruker disse. I dette rundskrivet omtales endringene knyttet til lokalt gitt muntlig eksamen.

Ansvar

Paragraf 3-30 første ledd er uendret, og pålegger som tidligere fylkeskommunen ansvaret for gjennomføringen av alle lokalt gitte eksamener. Fylkeskommunen kan delegerer gjennomføringen av lokalt gitt eksamen til de enkelte skolene, dersom fylkeskommunene finner dette hensiktsmessig. Gjennomføringen omfatter blant annet trekk av fag og elever, det å skaffe sensorer og utarbeidelse av eksamensoppgaver. I forbindelse med utarbeidelsen av eksamensoppgaver har faglæreren plikt til å utarbeide forslag og kan ikke nekte å gjøre det. Vi vil presisere at det ved muntlig eksamen ikke utdeles eksamensoppgaver som skal besvares. Med eksamensoppgaver menes her de temaene eller problemstillingene som elevene skal presentere, samt de spørsmålene eller problemstillingene som vil være gjenstand for eksamineringen etter elevens presentasjon. Skoleeieren eller skolen (dersom ansvaret for gjennomføringen er delegert) kan velge om faglæreren skal utarbeide eksamensoppgaver.

Melding om trekkfag og eksamensdager

I § 3-30 andre ledd er det føyd til et nytt tredje punktum. Leddet er ellers uendret. Som tidligere skal eleven få beskjed om hvilket fag hun/han kommer opp i, 48 timer før eksamenen. Meldingen til elevene bør komme så nær 48 timer før eksamenen starter som mulig, men ikke mindre enn 48 timer før første kandidat skal prøves. Vi understreker at kunngjøringen ikke må gjøres for lang tid i forveien. Hensikten er å skape så like forhold som mulig for alle elever. Vi understreker at det eleven skal ha melding om 48 timer før, er hvilket fag hun/han skal opp til. Dette må ses i sammenheng med tredje ledd som regulerer forberedelsesdelen nærmere. Eleven skal ikke få oppgitt temaet på dette tidspunktet. I beregningen av 48 timer så skal ikke lørdager, søndager, høytidsdager og helligdager regnes med. Det følger også av andre ledd.

Det er nytt at lokalt gitt muntlig eksamen med forberedelsesdel ikke skal gjennomføres på mandager eller dagen etter høytidsdager/helligdager. Eksamen skal gjennomføres på dagene tirsdag til fredag. Forbudet har sammenheng med at forberedelsesdagen skal være dagen før eksamen gjennomføres. Hensikten med dette er å sikre at alle elever får tilnærmet lik lengde på forberedelsesdelen. Som det fremgår av bestemmelsen, gjelder forbudet bare for lokalt gitt muntlig eksamen med forberedelsesdel.

Organisering av eksamen

Paragraf 3-30 fjerde ledd gjelder organiseringen av eksamen. Det er endret fra tidligere, og fastsetter at eksamen skal gjennomføres med obligatorisk forberedelsesdel. Fylkeskommunen kan ikke velge at eksamen skal gjennomføres uten forberedelsesdel for elever.

I tredje punktum er rammene for forberedelsesdelen regulert nærmere. Dette er nytt, og sier at forberedelsesdelen skal gjennomføres som en obligatorisk skoledag hvor elevene har rett på et pedagogisk tilbud fra skolen. Det betyr at eleven skal møte på skolen og ha tilgang på en lærer. Forberedelsesdagen bør være veiledende og hjelpe elevene til å se sammenhengen mellom tema/problemstilling og læreplanen. Utover dette velger skoleeier selv hvordan de organiserer innholdet i forberedelsesdagen. Forberedelsesdelen starter 24 timer før eksamen gjennomføres. Dette er en reduksjon av lengden på forberedelsestiden sammenlignet med mulighetene i tidligere ordning.

I forberedelsesdelen kan eleven bruke alle hjelpemidler. Dette er nytt. Fjerde punktum er også nytt, og understreker at skolene i forberedelsesdelen skal gi elevene et tema eller en problemstilling å arbeide med. Vi understreker at det ikke er et absolutt skille mellom tema og problemstilling. Det er ingenting i veien for at elevene gis et tema med en tilhørende problemstilling, eller en problemstilling som avgrenses til et tema. Temaet skal gi elevene et utgangspunkt for eksamen. Dette må ses i sammenheng med syvende ledd hvor det er fastsatt at alle elever under eksamen skal presentere temaet som hun eller han har arbeidet med i forberedelsesdelen. Presentasjonen bør ikke utgjøre mer enn 1/3 av eksamenstiden, og skal fungere som et utgangspunkt for videre samtale slik at eleven får mulighet til å vise sin kompetanse i faget. Det er også understreket i fjerde ledd tredje punktum at eleven ikke skal få vite hvilke spørsmål og problemstillinger som vil være gjenstand for samtale under eksamineringen. Se syvende ledd for mer om innholdet i eksamen.

Femte punktum er ikke nytt, her er det som tidligere at forberedelsesdelen ikke skal være en del av vurderingsgrunnlaget, noe som understreker betydningen av å bruke elevenes forberedte presentasjon som et utgangspunkt for videre samtale. Eksamenskarakteren skal settes på grunnlag av den kompetansen eleven viser på selve eksamen. Dette må også ses i sammenheng med syvende ledd som regulerer gjennomføringen av selve eksamineringen og bruken av hjelpemidler i § 3-31.

Privatister

Fjerde ledd annet punktum er nytt og fastslår at fylkeskommunen selv avgjør om lokalt gitt muntlig eksamen for privatister skal være med forberedelse eller ikke, og hvor lang den eventuelle forberedelsen skal være. Dersom fylkeskommunen velger at muntlig eksamen gjennomføres uten forberedelsesdel, gjelder ikke de delene av bestemmelsen som er knyttet til forberedelse og presentasjon, for eksempel melding om tema 24 timer før eksamen og presentasjon av tema. Vi understreker at det er viktig at fylkeskommunen informerer privatistene om hvordan muntlig eksamen gjennomføres.

Sensorene

I § 3-30 sjette ledd reguleres bruken av sensorer til lokalt gitt eksamen. Bestemmelsen er ikke endret, og viderefører ordningen med to sensorer hvor minst én skal være eksterne. . Fylkeskommunen kan ikke dispensere fra dette kravet.

Den eksterne sensoren er en person som ikke arbeider ved den skolen som eksamenen gjennomføres. Det er ikke et krav om at den eksterne sensoren arbeider hos en annen skoleeier. Det vanligste er at den andre sensoren er faglæreren til eleven. Faglæreren har imidlertid ikke rett til å være sensor, og skoleeier/skolen kan derfor velge å bruke en annen enn faglæreren som den andre sensoren.

Dersom den eksterne og den interne sensoren (faglæreren) er uenige om karakteren, er det den eksterne sensoren som avgjør karakteren.

I siste punktum er det som tidligere bestemt at en fagarbeider med praksis fra arbeidslivet kan oppnevnes som sensor i yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Når det

Vår saksbehandler: Vurdering 1 og Juridisk 1

skal vurderes om en person kan være sensor, må både formell kompetanse og realkompetanse vurderes.

Gjennomføringen av eksamen

Paragraf 3-30 syvende ledd presiserer hvordan eksamen skal gjennomføres. Første og andre punktum er i realiteten uendret. Det er føyd til et nytt tredje og fjerde punktum i leddet. Tidligere tredje punktum er nytt femte punktum.

Paragraf 3-30 syvende ledd første punktum er ikke endret, og fastsetter at ved eksamen skal den ene sensoren være eksaminator. Dette er normalt faglæreren.

Syvende ledd annet punktum er ikke endret, og presiserer at eksamineringen skal gi elevene mulighet til å vise kompetanse i så stor del av faget som mulig. Lokalt gitt eksamen skal ikke organiseres på en slik måte at eleven bare prøves i en liten del av læreplanen for faget. Dette har konsekvenser blant annet for formuleringen av tema/problemstilling til forberedelsesdelen og de spørsmålene som stilles under selve eksamineringen.

Tredje punktum er nytt, og presiserer forholdet mellom selve eksamenen og forberedelsesdelen ytterligere. Hva som er «flere relevante deler av læreplanen», må ses i sammenheng med at en muntlig presentasjon er en obligatorisk del av eksamen, og med andre punktum om at eksamen skal gi eleven mulighet til å vise kompetansen sin i en så stor del av faget som mulig. Temaet/problemstillingen eleven har forberedt skal være utgangspunktet for eksamineringen. Dette innebærer at temaet/problemstillingen må være tilstrekkelig omfattende til at det vil være naturlig å trekke inne flere deler av læreplanen under selve eksamineringen. Hensikten er at eleven får mulighet til å vise sin kompetanse i så stor del av faget som mulig.

Elevene må få veiledning i å se sammenhengen mellom temaet/problemstillingen på forberedelsesdelen og læreplanen for faget. En eksamen som bare prøver noen kompetansemål, vil være i strid med prinsippet i andre punktum om at eleven skal få mulighet til å vise kompetanse i så stor del av faget som mulig. Det er derfor avgjørende av skolene/faglærerne utarbeider gode temaer/problemstillinger som er egnet til å prøve elevene iså stor del av faget som mulig.

Fjerde punktum er nytt, og presiserer at muntlig eksamen skal bestå i at elevene gjennomgår en presentasjon som hun eller han har utarbeidet på forberedelsesdagen. Elevens presentasjon skal bare utgjøre en del av eksamenen. Dette betyr at muntlig eksamen består av to deler: elevens presentasjon av temaet/problemstillingen og selve eksamineringen. Tiden til eksamen bør fordeles slik at inntil 1/3 av tiden brukes til elevens presentasjon av temaet og resten av tiden til eksamineringen. Presentasjonen skal være et utgangspunkt for eksamineringen. I tillegg til elevens presentasjon, skal eksamineringen bestå av spørsmål og/eller samtale knyttet til det temaet eleven har presentert. Det er viktig at sensorene stiller spørsmål som gjør at eleven får mulighet til å vise sin kompetanse i faget. Sensorene skal lete etter elevenes kompetanse, og ikke den kompetansen de ikke har.

Siste punktum er uendret, og fastsetter at dersom det er uenighet om hva eleven skal prøves i, er det den eksterne sensoren som avgjør dette.

§ 3-31 Hjelpemiddel til eksamen

Eksamenen kan organiserast med eller utan hjelpemiddel. Utdanningsdirektoratet fastset kva for hjelpemiddel som er tillatne i kvart fag ved sentralt gitt eksamen.

Vår saksbehandler: Vurdering 1 og Juridisk 1

Ved lokalt gitt eksamen etter § 3-30 femte ledd bokstav a, c og d fastset skoleeigaren kva for hjelpemiddel som skal tillatast. Dei tillatne hjelpemidla må ikkje svekkje grunnlaget for å vurdere kompetansen til eleven eller privatisten.

Ved lokalt gitt munnleg eksamen er notata til eleven eller privatisten frå førebuingdelen einaste tillatne hjelpemiddel.

Merknader til § 3-31 Hjelpemiddel til eksamen

Bestemmelsen viderefører tidligere §§ 3-19 og 4-23. Bestemmelsen gjelder for elever i grunnskolen og for elever og privatister i videregående opplæring. Paragraf 3-31 regulerer bruken av hjelpemidler. Det er gjort endringer i andre og tredje ledd. Hensikten med endringen er at tillatte hjelpemidler ved muntlig eksamen blir det samme for alle elever. Disse endringene må ses i sammenheng med endringene i §§ 3-29 og 3-30 knyttet til tydeligere regler om gjennomføringen av eksamen.

Paragraf 3-31 tredje ledd er nytt, og fastslår at elevenes notater fra forberedelsesdelen er eneste tillatte hjelpemiddel til muntlig eksamen. Dette ses i sammenheng med den obligatoriske presentasjonen. Notater inkluderer i denne sammenheng hjelpemidler som er relevante for å gjennomføre en forberedt presentasjon. Dette kan være digitale hjelpemidler eller andre verktøy som kan visualisere den muntlige presentasjonen. Det er opp til hver enkelt skoleeier å definere hvilke typer notater elevene kan ha med på eksamen.

Merknader til endringer i lokalt gitt muntlig eksamen for voksne i grunnskoleopplæring etter kapittel 4A

Forskrift til opplæringsloven §§ 4-18 til 4-30 regulerer eksamen i grunnskoleopplæring og videregående opplæring særskilt organisert for voksne etter opplæringsloven kapittel 4A.

Merknad til § 4-22 lokalt gitt eksamen i grunnskolen

Bestemmelsen tilsvare § 3-29. Vi viser derfor til merknaden til § 3-29. For privatister avgjør kommunen om privatisten får oppgitt tema eller ikke. Det er viktig å lese bestemmelsen nøye for å se hva som gjelder for henholdsvis deltakere og privatister.

Merknad til § 4-23

Bestemmelsen tilsvare § 3-30. Vi viser til merknad til § 3-30. Vi minner her om at det ikke er privatister i videregående opplæring etter opplæringsloven kapittel 4A. For privatister gjelder § 3-30.

Merknad til § 4-24

Bestemmelsen tilsvare § 3-31, og vi viser til merknader til denne bestemmelsen.

Merknader til endringer i lokalt gitt eksamen for private skoler godkjent etter privatskoleloven

Endringene som er fastsatt i forskrift til privatskoleloven §§ 3-27 til 3-29, tilsvare endringene i forskrift til opplæringsloven § 3-29 til 3-31. Vi viser til merknader til endringer i forskrift til opplæringsloven over.

Vennlig hilsen

Annemarie Bechmann Hansen
divisjonsdirektør

Kjersti Flåten
divisjonsdirektør

Rundskrivet er offentliggjort på Utdanningsdirektoratets hjemmeside
<http://www.utdanningsdirektoratet.no>